

Kuidas alustada mahepõllumajandusliku tootmisega?

Mis on mahepõllumajandus?

Mahepõllumajandus on keskkonnasäästlik ja elurikkuse säilimist toetav tootmisviis. Loomakasvatuses lähtutakse loomade heaolust ning taimekasvatuses ei kasutata sünteetilisi väetisi ja taimekaitsevahendeid.

Mahepõllumajandus on Euroopa Liidu määrustega reguleeritud ja regulaarselt **kontrollitud tootmissüsteem**, mis järgib kindlaid põhimõtteid ja nõudeid kogu tarneahela ulatuses. Kontrolliprotsess tagab, et mahetooted vastavad nõuetele ning on tarbijale usaldusväärsed. Eestis teeb mahepõllumajanduse nõuete täitmise järelevalvet **Põllumajandus- ja Toiduamet (PTA)**.

Enne mahetootmisega alustamist tuleks kindlasti tutvuda mahetootmise nõuetega. Väljaandes „[Mahepõllumajanduse nõuete selgitus tootjale](#)“ on toodud kõik kontrollitavad nõuded, lisatud on ka selgitused.

Millised on olulisemad nõuded mahetaimekasvatuses?

- Põldudel rakendatakse liblikõielisi kultuure sisaldavaid ettevõtte oludesse sobivaid külvikordi, et säilitada mulla viljakus ja ennetada kahjurite levikut. Koostatakse külvikorraplaan.
- Kasutatakse mahepõllumajanduslikku või üleminekuaja taimset paljundusmaterjali (seeme, istikud jms). Tavatootmisest pärit keemiliselt töötlemata materjal on lubatud ainult PTA nõusolekul. Keemiliselt puhitud seemet kasutada ei tohi.
- Kasutatakse ainult neid looduslikke väetisi ja väetusaineid, mis on mahetootmises lubatud (vt nimekirja [nõuete selgitusest](#), lk 109).
- Sünteetiliste pestitsiidide ja GMO-de kasutamine on keelatud.
- Nii tootmise kui ka toodangu puhul tagatakse eristatavus, et ei toimuks saastumist mahetootmises mittelubatud ainetega.
- Mahetaimekasvatus toimub elavas mullas, vahetult aluspinnase peal. Erandina on pottides lubatud kasvatada selliseid maitse- ja dekoratiivtaimi, mida müüakse tarbijale koos potiga.
- Põlluraamatusse kantakse kogu info kasvatatavate kultuuride, kasutatud väetiste, saagikoristuse jm vajaliku kohta.
- Peetakse arvestust ettevõttesse toodud saaduste/toodete ja nende kasutamise kohta ning ettevõttes toodetud toodangu kohta.

Millised on olulisemad nõuded maheloomakasvatuses?

- Väga tähtis on loomade heaolu. Loomadele tagatakse piisavalt liikumisruumi (sätestatud on min pindala looma kohta siseruumides ja jalutuslalal), ligipääs karjamaale ja loomuomased pidamistingimused, et oleks kindlustatud nende heaolu. Keelatud on loomade kasvatamine kitsastes tingimustes ja nende käsitlemine stressirohkel viisil.
- Loomi söödetakse mahesöödaga. Oluline on, et nad saaksid piisavalt koresööta, sätestatud on selle minimaalne kogus ratsioonis. Lubatud on mineraalsöödad, kuid veenduda tuleb nende sobivuses mahetootmisse.
- Loomade paljundamisel on eelistatud loomulik paaritamine, lubatud

on ka kunstlik seemendamine. Hormoone või sarnase toimega aineid ei tohi paljunemise esilekutsumiseks kasutada. Keelatud on embrüo siirdamine.

- Haiguste ennetamisel tuleb eelistada meetodeid, nagu tasakaalustatud söötmine ja korralikud pidamistingimused.
- Vajadusel ravitakse loomi loomaarsti poolt määratud ravimitega, pidades silmas, et mahetootmises rakendub ravimite kahekordne keeluaeg või kui keeluaega pole määratud, siis 24h.
- Kui sobivaid maheloomi pole saada, on ettevõttesse teatud tingimustel lubatud tuua mittemahe loomi, kuid ainult PTA nõusolekul. Aretuse eesmärgil saab tuua nt täiskasvanud isasloomi ja esmapoegimata emasloomi, järgides konkreetseid vanuse- ja arvulisi piiranguid. Olulise laiendamise või uue loomakasvatusharu loomisel on võimalik tuua kuni 40% mittemahe loomi ettevõttes peetavate loomade arvust aastas. Ohustatud tõugu loomade toomine aretuseks on lubatud ilma PTA nõusolekuta ja ilma arvuliste piiranguteta.

Millised on olulisemad nõuded mahemesinduses?

- Mesilad paigutatakse piirkondadesse, kus 3 km raadiuses kasvavad peamiselt mahekultuurid, looduslikud taimed või vähese keskkonnamõjuga meetoditega kasvatatud kultuurid. Lisaks paigutatakse mesilad kaugemale allikatest, mis võivad saastada mesindussaadusi või kahjustada mesilaste tervist, nagu tööstuspiirkonnad ja jäätmekäitluskohtad.
- Tarude valmistamisel tuleb kasutada peamiselt looduslikke materjale.
- Mesilaste söötmiseks võib kasutada ainult mahesaadusi: mahesuhkrut, mahesuhkrusiirupit, mahemett.
- Uute kärjepõhjade valmistamiseks kasutatav mesilasvaha peab pärinema mahetootmisest.

Infomaterjale mahepõllumajanduse kohta leiab [Maheklubi veebilehelt, rubriigist Tootjale](#). Videoloenguid ja temaatilisi videoid leiab [Maheklubi Youtube kanalilt](#).

Tunnustamise taotlemisega seotud küsimuste korral saab pöörduda oma tegevuskoha maakonna PTA mahevaldkonna järelevalveametniku poole. Kontaktid leiab [PTA kodulehelt: Mahepõllumajandus > Alustajale ja jätkajale > Mahevaldkonna peaspetsialistide kontaktandmed](#).

Üleminekuageg

Selleks, et toodangut mahedana müüa, peab olema **läbitud üleminekuageg**. See algab tunnustamise taotluse esitamise päevast, mil hakatakse täitma **mahepõllumajanduse nõudeid**.

Taimikasvatuses on üleminekuageja pikkus:

- põllukultuuridel 2 aastat enne külvi (mahedana saab märgistada alates 3. aastast külvatud ja koristatud kultuure);
- rohumaal ja mitmeaastastel söödataimedel 2 aastat;
- püsikultuuridel (nt maasikas, vaarikas, õunapuu, viinamari) 3 aastat.

Kui **loomakasvatuse** tunnustamist taotleti koos taimikasvatusega, on üleminekuageja pikkus loomadele, kes olid ettevõttes tunnustamise taotlemise hetkel, ja nende järglastele 2 aastat arvates tunnustamise taotluse esitamisest.

Kui **taimikasvatuse on juba tunnustatud ja alustatakse maheloomakasvatusega**, siis on eri loomaliikidel ja olenevalt tootmissuunast erineva pikkusega üleminekuagejad (nt lihavedel ja lambad 6 kuud, lüpsilehmad 1 aasta).

Mesinduses on üleminekuageja pikkus 1 aasta.

Mitteharitavatelt aladelt taimede või seente korjamisel üleminekuagega ei ole.

Mahepõllumajandusega alustamise sammud

Ettevõtja (füüsiline või juriidiline isik), kes soovib tegeleda mahepõllumajandusega, peab olema **tunnustatud ja kantud mahepõllumajanduse registrisse**.

Tunnustamise taotlemine

- Mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatuse ning mesindusega alustajad saavad tunnustamise taotlusi PTAle esitada **10. märtsist 10. aprillini**.
- Taotlusi saab esitada [REM-i kliendiportaalis](#), e-posti teel digitaalselt allkirjastatuna piirkondliku esinduse ametnikule või esinduses kohapeal, leppides koostamisaja eelnevalt kokku. Piirkondlike esinduste kontaktid leiab PTA kodulehelt.
- Kliendiportaali kasutades tuleb sisselogimise järel valida „Mahepõllumajanduslik taime- ja loomakasvatuse“ ning seejärel „Mahepõllumajanduse valdkonnas tunnustamise taotlemine või jätkamisest teavitamine“. Juhendi kliendiportaalis tunnustamise taotluse esitamiseks leiab [siit](#).

Taotlusega koos esitatavad andmed

- Tegevusvaldkond (nt taimekasvatuse, loomakasvatuse).
- Taimekasvatuse kogupind. Kui taotlete toetust PRIAst, siis põlde eraldi sisestada ei tule, vaid tuleb märkida „Palun võtke minu põldude andmed PRIAst“. Kui te ei taotle toetust, siis tuleb põldude andmed sisestada kliendiportaalis käsitsi.
- Loomade arvud liikide kaupa.
- Info teenuse kasutamise või teenuse osutamise kohta (nt teravilja kuivatamine).
- Lisaks tuleb esitada „Tootmisüksuse ja tegevuste kirjeldus“ (vt juhist [siit](#)) ning „Ennetus- ja ettevaatusmeetmete plaan“ (vt näidiseid [siit](#)).

Riigilõiv

- Taotluse esitamisega koos tuleb maksta riigilõiv, mida saab teha [Kliendiportaali](#) kaudu.
- Riigilõivu baasmäär on 62 €, iga hektari kontrollitava maa kohta lisandub 1,5 € ning taimede ja seente korjamiseks kasutatava mitteharitava ala hektari kohta 0,24 €, kuid kokku mitte üle 5000 €. Loomade eest eraldi juurde maksmata ei pea.

Esmane kontroll

- 60 tööpäeva jooksul tunnustamise taotluse esitamise tähtpäevast arvates (10. aprill) tehakse ettevõttes kohapealne kontroll. PTA teatab esmase kontrollimise aja ette. Kui ettevõttes esineb nõuetele mittevastavusi, mida on võimalik kõrvaldada, annab PTA tähtaja puuduste kõrvaldamiseks.
- Ettevõttes kohapeal vaadatakse põldude ja loomade olukorra ning tootmishoone vastavust mahenõuetele.
- Vajalikud dokumendid. Kohapeal kontrollitakse ka erinevaid dokumente (taimekasvatuses põlluraamatut, külvikorra plaani jm; loomakasvatuses söötade arvestust, veterinaararvestust jm). Dokumentide vorm on ettevõtja enda otsustada, osadel juhtudel saab kasutada PTA soovituslikke vorme (vt lähemalt [siit](#)).

Tunnustamise otsus

- Otsuse tunnustamise/mittetunnustamise kohta teeb PTA 30 tööpäeva jooksul pärast esmast kontrolli.
- Tunnustatud ettevõtte kantakse [mahepõllumajanduse registrisse](#) ja väljastatakse ettevõtte [sertifikaat](#).

Nõusolekud ja teavitused

Teatud toimingute puhul tuleb enne nendega alustamist taotleda **PTAlt nõusolek** ning teatud toimingutest tuleb **PTAd teavitada**.

Nõusolekud:

- keemiliselt töötlemata mittemahe seemne ja taimse paljundusmaterjali kasutamine juhul, kui mahedat pole turul saada;
- maade üleminekuaja lühendamine;
- mittemaheloomade ja -lindude toomine ettevõttesse (teatud tingimustel teatud loomi) juhul, kui maheloomi pole saada;
- põhjendatud vajadusel lammaste saba lõikamine, tibude noka lühendamine esimese 3 elupäeva jooksul

ning veiste sarvede eemaldamine ja nudistamine.

Teavitused:

- muudatused ettevõtte põhiandmetes, nagu nt ettevõtte omaniku vahetus v jagunemine, kontaktandmed, mõne uue tegevusvaldkonna või uue loomaliigiga alustamine;
- alltöövõtu raames (nii teenuse osutamisel kui ka teenuse kasutamisel) kasutatavad masinad, seadmed, hooned, rajatised, ladustamine jms;
- mahekarjamaad kasutavad mittemahe loomad.

Mahetoetus

Tunnustatud mahetootja saab PRIAst taotleda mahepõllumajandusliku taimekasvatuse ja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetust. Mahetootmisega alustavatele tootjatele makstakse esimesel kahel ülemineku aastal (kui kasvatatakse ainult puuvilja- ja marjakultuure, siis kolmel aastal) maa eest 10% kõrgemat toetust. Lähemalt vt [PRIAst](#).

Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond.
Euroopa investeringud maapiirkondadesse

Teabelehe koostas Mahepõllumajanduse Koostöökogu 2024. a. Toetas Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (EAFRD) „Teadmussiirde programm põllumajanduse, toidu ja maamajanduse valdkonnas“ raames.

Teabelehe aluseks olnud õigusaktides võidakse teha muudatusi. Teabelehe väljaandja ei vastuta teabelehe info alusel tehtud otsuste eest.

Esilehe foto R. Long unsplash.com